

Pregled razvoja kirurške službe na otoku Lošinju

Šustić, Vladimir

Source / Izvornik: **Medicina, 1965, 2, 104 - 107**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:184:511127>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Medicine - FMRI Repository](#)

Iz naše medicinske prošlosti

PREGLED RAZVOJA KIRURŠKE SLUŽBE NA OTOKU LOŠINJU

DR VLADIMIR SUSTIĆ

*Iz Kirurške klinike Medicinskog fakulteta u Rijeci
Opća bolnica »Braće dr Sobol«*

Na području Kvarnerskih otoka izgleda nema nikakvih podataka koji bi se mogli pripisati najranijoj medicini Južnih Slavena, čijim dolaskom počinje jedno drugo razdoblje ovih krajeva. Tek je skromna slika moguća iz zapisa tadanjih grčkih i rimskih pisaca, ali nedovoljna za bilo kakve zaključke.

Osobit je položaj, u to vrijeme, a i ranije, morao imati na o. Cresu grad Osor, luka na važnom morskom putu od Aquileje do Salone. Smatra se da je imao 20.000 stanovnika?! Ako je tako, onda je Osor morao raspolagati organiziranom službom komunalne higijene i zdravstvene zaštite, kako je to i kod drugih većih gradova tog vremena na Jadranu. (1, 2).

Propašću Osora počinje uspon gradova Cresa na o. Cresu i Velikog i Malog Lošinja na o. Lošnju. To su godine od XIII do XVI stoljeća i nama u medicini poznate kao počeci skolastičke medicine.

U Malom Lošnju, koji se u XVII stoljeću počinje razvijati u snažnu pomorsku luku, da bi to stvarno i postao kroz slijedećih 100 godina, nađena su razna svjedočanstva o ondašnjim zdravstvenim prilikama. Dobra medicinska zaštita bila je neophodna gradu u razvoju, a pomorci vjerojatno inzistiraju i traže liječnika. (2)

Tako se znade za uglednog liječnika Corsana, koji »gdje stavi svoju ruku, bolest nestaje«, da je radio u prvim godinama razvoja Malog Lošinja (prije 1700-tih godina). (4) Za izvanredne potrebe grad je pozivao i strane liječnike. Postoje podaci o prisustvu Bartolomea Scazzianija iz Venecije u vrijeme epidemije variola 1700. godine. Tih godina u Malom Lošnju djeluje i kirurg Antonio Pulita. (4, 5)

Skolovanju i izobrazbi medicinskog kadra ovog kraja znatno je pridonio povlastica Mletaka data Dalmaciji, da diplomirani liječnici i kirurzi nisu obavezni provesti 3 odnosno 4 godine na Padovanskom univerzitetu. Kako je većina liječnika Malog Lošinja upravo studirala i diplomirala u Padovi, pretpostavljamo da su se kadrovi brzo i lako osiguravali najvjerojatnije ljudima iz jadranskog područja. (5, 6)

Potrebu za kirurgom u godinama XVIII i XIX stoljeća lako se dade naslutiti iz kronike Malog Lošinja. Tada npr. grad raspolaže flotom od preko 100 jedinica sa više od 50.000 tona nosivosti i 2.000 ljudi zaposlenih u mornarici. U pogonu je 6 brodogradilišta sa 500 specijaliziranih radnika, a sam grad imade oko 8.000 stanovnika. (2, 7) Ovakva situacija održana je uglavnom sve do početka našeg stoljeća. Kriza brodarstva i brodogradnje (1850—1880) prebrođena je orijentacijom prema turizmu, koji je od samog

početka usmjeren na klimatoterapiju, rekonvalescenciju i rekreaciju. Tako za egzistenciju Malog Lošinja nije bilo većih posljedica. Štaviše, zdravstvenoj službi ukazuju se mnoge nove perspektive. (7, 9)

Sa podacima o Pulitu (umro u dubokoj starosti 1770), vjerojatno prvom kirurgu kome je zadatak bio određen u smislu pružanja specijalističke medicinske pomoći, nalaze se i podaci o radu mladog Pietra Bonicellija. Sedamdesetih godina XVIII stoljeća on je kao kirurg već imao dobro uvedenu praksu u Malom Lošnju. (4, 5)

Od 1790. god. dalje, radio je i bio registriran kao »općinski kirurg« Angelo Zotti. I Bonicelli i Zotti sinovi su lošinjskih porodica. (2, 4, 5)

Sa godinama Zotti je zapuštao dužnost općinskog kirurga i u prvoj polovini XIX stoljeća tu dužnost naizmjenice primaju kirurzi Carlo Magrini (182.?), Francesco Rossi (1834) i Francesco Fansago (1843) sa fiksanom godišnjom plaćom od 300 dukata. Izgleda da su bili stranci, koji su se oženili domaćim djevojkama. (2, 5)

Rad kirurga bio je težak i odgovoran, bez obzira na mogućnosti koje je pružao Mali Lošinj u to vrijeme. Unatoč dobrim vezama, položaj kirurga na otoku zahtijevao je znatno veće sposobnosti, oprez, umješnost, energiju i iznad svega odgovarajuću stručnu spremu, nego što je to, na primjer, trebalo za gradove na kopnu.

Pod pritiskom razvijene brodogradnje, pomorske privrede i saobraćaja, kirurzi u Malom Lošnju kroz XVIII i XIX stoljeće vrlo dobro su rješavali komplicirane i delikatne zadatke iz traumatologije i urgentne kirurgije. Zbog prisustva mnogih isluženih pomoraca, što su starost provodili kod kuće, i raznolika pitanja iz gerijatrijske kirurgije također su bila svojevrsni problem. Na kirurga su se oslanjali i liječnici praktičari kod težih poroda, otrovanja i u raznim drugim situacijama.

Specifični uslovi otoka postavljali su i druge zahtjeve. Tako sa prvim podacima o radu kirurga u Malom Lošnju dade se naslutiti i postojanje malih privatnih bolnica sa 2—3 kreveta u njihovim kućama (»casa di chirurgo«), gdje je bilo moguće liječiti, promatrati ili jednostavno sačekati transport težih bolesnika. (4)

Od 1853. god. povezan je Mali Lošinj svakodnevnim brodskom vezom sa Trstom, a od 1857. god. dalje željeznicom sa Bečom. Ovim vezama, a još više onima nešto kasnije preko Rijeke, otok postaje poznato klimatsko lječilište. (7)

Zbog dolaska bolesnika i rekonvalescenta u hotele i sanatorije Velikog i Malog Lošinja morale su se osigurati i bolje mogućnosti za rad liječnika.

Još 1848. god. darovnicom je namijenjena, a 1851. god. renovirana i predata Matteu Nicolichu jedna od najvećih zgrada na obali u Malom Lošnju, da se zbrinu »bolesni i stari«. (2) Ovaj »dom« ubrzo će zamijeniti male privatne bolnice i dotadanji ambulantni rad kirurga i u slijedećim godinama prerasti u bolnicu sa pretežno kirurškim materijalom.

Definitivni oblik zgradi i profil bolnici dat će, međutim, početkom ovog stoljeća kirurg Fulvio Kleva, Istranin, đak bečke Billroth-ove škole.

Nije slučajno uz Klevu spomenuto ime jednog od najjačih kirurga Evrope u drugoj polovini XIX stoljeća. Kleva je kao đak ovog vrsnog učenjaka, pedagoga i odličnog praktičara operativne medicine, unio u lošinjsku bolnicu sve one odlike po kojima je Billrothova škola postala toliko cijenjena. On je po svom dolasku revidirao organizaciju bolnice, uspostavio funkcionalnu operacionu salu, nabavio mnoge moderne instrumente (cistoskop, retoskop, mikroskop, rendgen aparat i dr.) i uveo pedantnu administraciju.

Samo radi ilustracije njegove aktivnosti i spremne spominjemo da je već 1910. radio sa rendgen aparatom, niti 15 godina po otkriću »x-zraka«, a vjerojatno među prvima u ovom kraju. (4, 8)

Kleva je bio all-round kirurg, idealan za potrebe takvog otoka kakav je bio Lošinj. On je uspješno intervenirao kod povrede oka, vadio strana tijela iz traheje i ezofagusa, znao opskrbiti povredu glave, grudnog koša i trbuha, suvereno voditi i najkompliciraniji porod, a u hladnoj kirurgiji isto tako uspješno je rješavao mnoge teške slučajeve. Listajući rijetke dokumente iz tog vremena, ne jednom ćemo začuđeno stati nad mnogim kirurškim ili medicinskim problemom koji je imao i tretirao.

Sa Klevom i završava dugi period od dva i po stoljeća razvoja kirurške službe u Malom Lošinju, koji smo pokušali pratiti u grubom presjeku.

Od oslobođenja do 1963. god. kiruršku službu u Malom Lošinju obavljaju slijedeći kirurzi: prim. dr Ljubica Bosner, prim. dr Ante Kraljić i dr Felicitas Svoboda. Sa 1963. god. taj rad preuzimaju kirurzi Kirurške klinike Bolnice »Braće dr. Sobol« iz Rijeke.

slika:

Današnji izgled kirurškog i ginekološko-porodajnog paviljona bolničkog odjela Doma narodnog zdravlja Mali Lošinj.

L I T E R A T U R A :

1. Grmek, M. D.: Pregled povijesnog razvoja medicine u Hrvatskoj od pretpovijesnih vremena do XII stoljeća. Spomen knjiga Zbora liječnika Hrvatske, Zagreb, 1954. — 2. Nicolich, M.: Storia documentata dei Lussini, Tipolitog. Istriana, Rovinj, 1871. — 3. Na otoku Lošinju nema zmija otrovnica. Postoji legenda o moćima osorskog biskupa Gaudencija (XI stoljeće) kao čudotvornog iscjelitelja. Tako npr. legenda tvrdi da je on oslobodio otok od zmija. — 4. Usmeno saopćenje: kap. M. Martinolić — 5. Arhiv Župnog ureda M. Lošinj: knjige rođenih, vjenčanih, umrlih. — 6. Fisković, C.: Zdravstvene prilike u Splitu krajem XVIII i prvih godina XIX stoljeća. Spomen knjiga Zbora liječnika Hrvatske, Zagreb, 1954. — 7. Kojić, B.: Razvitak turizma na otoku Lošinju, Anali Jadranskog instituta, 1956. — 8. Arhiv DNZ M. Lošinj — 9. Arhiv pomorske škole M. Lošinj — 10. Glesinger, L.: Medicina u Hrvatskoj od god. 1874 do danas. Spomen knjiga Zbora liječnika Hrvatske, Zagreb, 1954. — 11. Fučić, B.: Izvještaj o putu po otocima Cresu i Lošinju, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1949.